

RAPPORTAGE UITVOERING TASKFORCE VERLICHTING 2009

1. Inleiding

De Taskforce Verlichting is ingesteld om de minister van VROM, Jacqueline Cramer, te adviseren over de mogelijkheden om energie-efficiënte verlichting in Nederland gemeengoed te laten worden. De Taskforce Verlichting heeft in mei 2008 het rapport “*Groen licht voor energiebesparing*” uitgebracht. De aanbevelingen en de ideeën die in dit rapport verwoord staan, zijn door minister Cramer overgenomen. Sindsdien is de Taskforce Verlichting betrokken bij (de advisering over) de uitvoering van maatregelen. In deze rapportage wordt een beeld geschetst van de stand van zaken.

2. Algemeen

Sinds het uitkomen van het rapport “*Groen licht voor energiebesparing*” in mei 2008 lijkt er – 25 jaar na de intrede van de spaarlamp – eindelijk sprake van een doorbraak op gebied van energiezuinige verlichting. De schappen in veel winkels zijn ingrijpend gewijzigd: spaar- en ledlampen liggen tegenwoordig voor het grijpen en naar gloeilampen is het zoeken. Op straat, in de winkels en in de pers kom je reclame tegen voor energiezuinige verlichting en de Nationale Postcode Loterij deelt – in samenwerking met het Wereld Natuur Fonds – bij ’s lands grootste supermarkt gratis ledlampen uit.

Eén van de belangrijkste oorzaken van deze “lichtrevolutie” is de vaststelling van Europese energie-efficiëntie-eisen voor verlichting geweest. In maart 2009 zijn door de Europese Unie – op basis van de Richtlijn Ecodesign - twee verordeningen vastgesteld op het gebied van huishoudelijke verlichting, en straat- en kantoorverlichting. Door de instelling van deze energienormen is er sinds september 2009 een verbod op het in de handel brengen van matte gloeilampen en heldere gloeilampen van meer dan 80 Watt. De komende jaren worden de normen aangescherpt, waardoor er vanaf september 2010 geen gloeilampen van meer dan 60 Watt, en vanaf september 2012 bijna helemaal geen gloeilampen meer in de handel gebracht mogen worden. Winkels mogen hun bestaande voorraden echter wel opmaken.

Ook de meest energie-onzuinige fluorescentielampen (TL-buizen) worden de komende jaren uit de markt gehaald, evenals energie-onzuinige halogeenlampen (2010-2017). Op het gebied van openbare verlichting hebben de verordeningen minder invloed op de situatie in Nederland. Er komt een verbod op het in de handel brengen van enkele, in Nederland niet zo veel voorkomende varianten, zoals de hogedrukkwiklampen. Meer goed nieuws uit Brussel is de afschaffing van de importheffing op spaarlampen van buiten de Europese Unie geweest, per oktober 2008.

Mede onder invloed van de Taskforce Verlichting – waarin allerlei verschillende partijen op gebied van verlichting zitting hebben – is het draagvlak voor de invoering van energiezuinige verlichting onder “verlichtingspartijen” groot. Nederlands belangrijkste producent van fluorescentielampen, Philips Lighting, heeft zelfstandig besloten om eerder te stoppen met de verkoop van energie-onzuinige TL dan wettelijk verplicht. Verschillende leveranciers en retailers zijn gestart met voorlichtingsactiviteiten rond energiezuinige verlichting. Innovatieve leveranciers en producenten experimenteren met nieuwe technieken en mogelijkheden op

gebied van led. En leveranciers van openbare verlichting informeren en stimuleren gemeenten en provincies tot efficiënte openbare verlichting.

Veel aandacht gaat momenteel uit naar de nieuwe techniek led. Het innovatieve karakter van deze techniek roept veel enthousiasme op. Anderen wijzen met name op de beperkingen die zich voornamelijk voordoen bij deze techniek en het gebrek aan kwaliteitseisen. Binnen de Europese Unie worden er momenteel eerste stappen gezet om tot kwaliteitscriteria op gebied van led te komen. Voor de overheid is led geen doel op zich, maar een middel waarmee energiebesparing gerealiseerd kan worden.

Concluderend kan gesteld worden dat energiezuinige verlichting de wind mee lijkt te hebben. Dat betekent dat er een goede kans is dat de ambitie van de Taskforce Verlichting – en van haar opdrachtgever, Jacqueline Cramer - gehaald gaat worden. Namelijk: dat energiezuinige verlichting over enkele jaren in Nederland gemeengoed is geworden.

3. Huishoudelijke Verlichting

“Consumenten stappen massaal over van de gloeilamp op de spaarlamp”, zo luidt een persbericht van de Raad Nederlandse Detailhandel (RND). Onderzoek bevestigt dit. Het gemiddeld aantal spaarlampen per huishouden is in 2009 gestegen naar 8, waar dit in 2006 nog 3 was. Ruim 20% van het totale aantal lampen per huishouden zijn nu energiezuinig (bron: HOME-onderzoek, SenterNovem, 2009).

In 2009 is door de belangrijkste leveranciers van verlichting, een groot aantal retailers en de overheid – verenigd in de projectgroep Huishoudelijke Verlichting van de Taskforce Verlichting – samengewerkt aan de totstandkoming van een publiekscampagne op het gebied van energiezuinige verlichting. Onder de titel “Zuinig licht; heldere keuze” is bij een groot aantal winkels – waaronder die van Albert Heijn, Blokker, Karwei, Gamma, HEMA en IKEA – aan consumenten informatie en voorlichting gegeven over energiezuinige verlichting. De campagne is gekoppeld aan de VROM-campagne “Nederland gaat voor een beter klimaat” en werd door het ministerie ondersteund met radiospotjes en campagnefolders. Voor individuele vragen kunnen consumenten bij MilieuCentraal terecht. Uitgangspunt van de campagne was een op elkaar afgestemde en eenduidige informatievoorziening aan consumenten. Om dit te bereiken zijn er ondermeer overzichten opgesteld met bruikbare alternatieven voor gloeilampen. De campagne werd rond het ingaan van de wintertijd gestart en krijgt in 2010 een vervolg.

4. Verlichting in de utiliteitsbouw

Ook in de utiliteitsbouw neemt het aantal energiezuinige verlichtingsystemen langzaam maar zeker toe. Zo blijkt uit onderzoek dat in 2008 43% van de kantoren over aanwezigheidsdetectie beschikt, waar dit in 2004 nog 18% was. Van de scholen heeft in 2008 26% aanwezigheidsdetectie, tegen 9% in 2004. En in ziekenhuizen bezit 49% daglicht-afhankelijke regelingen, tegen 33% in 2004. Maar het aandeel energiezuinige fluorescentielampen (TL) is amper gestegen: in kantoren van 28 naar 29%, in scholen van 17 naar 23% en in winkels is het zelfs gedaald van 10 naar 8% (bron: Energiemonitor gebouwde omgeving; Ubouw-panel; SenterNovem, 2009). Het verbod van de Europese Unie op energie-onzuinige TL zal hier naar verwachting de komende jaren verandering in brengen.

De strategie ten aanzien van de utiliteitsbouw - die de Taskforce Verlichting in haar rapport “Groen licht voor energiebesparing” (2008) aanbevoelen heeft, bestaat uit twee sporen:

- Enerzijds een uitbreiding van de wettelijke verplichting, waardoor alle utiliteitsbedrijven verplicht worden binnen een aantal jaren energiezuinige verlichting toe te passen;
- Anderzijds het informeren en faciliteren van eigenaren en huurders van utiliteitsgebouwen – en voor deze: de gebouwbeheerders en facilitair managers - bij de overgang naar energiezuinige verlichting.

Dit twee-sporenbeleid is gebaseerd op het gegeven dat veel energiezuinige verlichtingssystemen een korte terugverdientijd hebben (van maximaal 5 jaar), terwijl de doelgroep groot is, maar weinig aandacht heeft voor het onderwerp en moeilijk bereikbaar is.

In 2009 is vanuit de rijksoverheid gestart met het tweede spoor, het informeren en faciliteren van eigenaren, huurders, facilitair managers en gebouwbeheerders. Samen met de brancheorganisatie van adviseurs en installateurs UNETO-VNI en de kennisinstututen ISSO en NSVV is een reeks van brochures en een handboek uitgebracht op gebied van energiezuinige verlichting, voor de verschillende sectoren in de utiliteitsbouw (zoals kantoren, scholen, winkels, enz.). Voor deze sectoren zijn ook korte filmpjes gemaakt over het onderwerp en twee langere documentaires. Tevens is er een verlichtingsscan ontwikkeld, waarmee een bedrijf snel kan zien door welke energiezuinige verlichtingstechnieken de bestaande verlichting vervangen kan worden, welke kosten daarmee gemoeid zijn en hoe lang de terugverdientijd is. Al deze kennisproducten zijn terug te vinden op de website www.senternovem.nl/schoonlicht. Op deze website zijn verder artikelen over en voorbeelden van “schoon licht” te vinden.

De wettelijke verplichting op het gebied van energiezuinige verlichting is vooralsnog niet uitgebreid. Thans zijn bestaande utiliteitsgebouwen met een energieverbruik van meer dan 50.000 kwh of 25.000 m3 aardgas op jaarbasis op grond van de Wet Milieubeheer verplicht energiemaatregelen (waaronder verlichtingsmaatregelen) te treffen met een terugverdientijd van maximaal 5 jaar. Circa 60% van de utiliteitsgebouwen heeft echter een lager verbruik en ook bij nieuwbouw is het niet verplicht om energiezuinige verlichting toe te passen. Ondersteund door een werkgroep van gemeentelijke handhavers heeft de Taskforce Verlichting het ministerie van VROM geadviseerd op welke wijze de wettelijke verplichting uitgebreid en versimpeld kan worden.

Binnen de kaders van de huidige wetgeving zijn en worden er door verschillende gemeenten projecten gestart, gericht op de handhaving van verlichtingsmaatregelen in utiliteitsgebouwen. Gezamenlijk is een aantal faciliteringsinstrumenten ontwikkeld, zoals informatiebladen, een database met maatregelen, een instructiefilm en instructiebijeenkomsten. Inmiddels zijn hier circa 40 gemeenten bij betrokken. Het is de bedoeling om de handhavingsactiviteiten in 2010 uit te breiden naar meer dan 100 gemeenten.

5. Openbare Verlichting

De Taskforce Verlichting wil – door middel van de zogeheten “koplopersaanpak” - gemeenten en provincies enthousiast krijgen om hun openbare verlichting te verduurzamen. De bereidheid van gemeenten en provincies om hier aan mee te werken is groot. Inmiddels

zijn zo'n 160 gemeenten aan te merken als "koploper" op het gebied van openbare verlichting. Dit zijn zowel gemeenten die een uitvoeringsplan hebben opgesteld voor het energiezuinig maken van openbare verlichting als gemeenten die dit binnenkort gaan doen. 101 Gemeenten hebben inmiddels een uitvoeringsplan opgesteld voor het energiezuinig maken van de openbare verlichting en 207 gemeenten werken hier aan (bron: SenterNovem).

Vanuit de provincies is een werkgroep in het leven geroepen, waarin samengewerkt wordt op gebied van openbare verlichting. Doel is om aan het einde van het eerste kwartaal van 2010 een plan voor alle provincies gereed te hebben. Ook de betrokkenheid van marktpartijen, zoals de leveranciers openbare verlichting, bij de koplopersaanpak is goed.

Gemeenten en provincies worden bij de koplopersaanpak ondersteund met kennisproducten, zoals factsheets en nieuwsbrieven. Ook is er voor hen een nieuwe website gelanceerd: www.senternovem.nl/openbareverlichting.

Daarnaast is er een groot aantal pilots uitgevoerd met nieuwe vormen van led-verlichting. Er is een energielabel voor openbare verlichting opgesteld en er zijn cursussen ontwikkeld om de kennis van gemeentelijke en provinciale ambtenaren te vergroten.

BIJLAGE 1

STAND VAN ZAKEN VAN DE ACTIEPUNTEN VAN DE TASKFORCE VERLICHTING

A. Algemene acties en adviezen

A1. Europese regelgeving

Op basis van de Richtlijn Ecodesign zijn er door de Europese Unie twee verordeningen vastgesteld die eisen stellen aan het maximale energieverbruik van verlichting.

A2. Prijsprikkels

De EU-importhoefting op spaarlampen uit Aziatische landen is afgeschaft. Verder zijn er geen prijsprikkels gerealiseerd.

A3. Detailhandel: stop verkoop gloeilampen.

Op basis van de Europese regelgeving wordt hier uitvoering aan gegeven.

A4. Producenten: stop levering energie-onzuinige lampen

Op basis van de Europese regelgeving wordt hier uitvoering aan gegeven.

A5. Pilots en experimenten

Er worden in Nederland meer dan 200 pilots uitgevoerd met led-verlichting in de openbare verlichting. Van 35 van deze pilots vindt er een gecoördineerde evaluatie plaats. De resultaten hiervan komen in februari 2010 beschikbaar. Daarnaast zijn er enkele pilots uitgevoerd met led-verlichting in kantoren en scholen. De resultaten van deze pilots worden in maart 2010 verwacht.

A6. Onderzoek milieubelasting verlichtingssystemen

Er is door het RIVM onderzoek uitgevoerd naar de milieubelasting van verschillende vormen van openbare verlichting. De resultaten hiervan zijn weergegeven in het rapport "*Leds of conventionele openbare verlichting?*" (RIVM, 2009). Daarnaast is er een vertaling en samenvatting gemaakt van de onderzoeken die door de Europese Commissie verricht zijn naar de milieubelasting van verlichting. De resultaten hiervan zijn weergegeven in het rapport "*Milieu-impact van lampen*" (SenterNovem, 2009). Beide rapporten zijn te downloaden via www.taskforceverlichting.nl.

A7. Het instellen van ambassadeurs energiezuinige verlichting

De Taskforce Verlichting is doorgegaan als adviescommissie bij de uitvoering van de aanbevelingen uit het rapport "*Groen licht voor energiebesparing*". De leden van de Taskforce Verlichting treden op als ambassadeurs voor energiezuinige verlichting.

Actiepunten Huishoudelijke Verlichting

H1/H2. Marketingstrategie en publiekscampagne

De leden van de projectgroep Huishoudelijke verlichting hebben samengewerkt aan de tostandkoming van de publiekscampagne 'Zuinig Licht, Heldere Keuze'. De campagne waaraan door de meeste grote retailketens wordt meegewerkt, is gestart op 26 oktober en gekoppeld aan VROM-campagne 'Nederland gaat voor een beter klimaat'. Het is de bedoeling om de campagne ook in 2010 voort te zetten.

H3. Informeren van installatiebedrijven

Door UNETO-VNI is een Platform Verlichting ingesteld. Er worden regionale bijeenkomsten gehouden en cursussen aangeboden, waarin verlichting aan bod komt.

H4. Maatwerkadvies aan consumenten

Met Meer met Minder zijn afspraken gemaakt over het geven van een verlichtingsadvies.

H5. Verbeteren informatievoorziening op verpakkingen

Op initiatief van het ministerie van VROM zijn de mogelijkheden onderzocht voor aanvullende kwaliteitsinformatie op lampverpakkingen. Dit ter overbrugging van de periode tot september 2010, het moment waarop informatieverstrekking op verpakkingen verplicht wordt in op basis van Europese regelgeving. Van de onderzochte mogelijkheden is uiteindelijk gekozen voor de opzet van een inkoophandleiding voor retailers. De inkoophandleiding is door SenterNovem eind oktober opgeleverd en aangeboden aan de projectgroep Huishoudelijke Verlichting.

H6. Stimulering geschikte armaturen

De NSVV organiseert de verkiezing van de Light Award, specifiek voor energiezuinige armaturen.

H7. Afspraken over verlichtingszuinige nieuwbouw in het kader van het Lente-akkoord

Het ministerie van VROM is gevraagd om in het kader van het "Lente-akkoord" – waarin met bouwpartijen afspraken zijn gemaakt over energiezuinige nieuwbouw – ook afspraken te maken over energiezuinige verlichting.

H8. Aanpassing EPN en methodiek energielabelling

Het ministerie van VROM is geadviseerd om de methodiek van de Energie Prestatie Norm en de energielabelling zodanig te wijzigen, dat energiezuinige verlichting meer gestimuleerd wordt. Hieraan is vooralsnog geen uitvoering gegeven.

H9. Adequate inzameling van gebruikte spaarlampen

Hieraan wordt uitvoering gegeven door de Stichting LightRec Nederland. Deze stichting beheert de inzameling en geeft hier voorlichting over.

Actiepunten Utiliteitsbouw

U1. Wettelijke verplichting voor utiliteitsbouw

Het ministerie van VROM is geadviseerd om, via eenvoudige regelgeving, voor alle utiliteitsgebouwen energiezuinige verlichting verplicht te stellen. Dit heeft een uitzonderingspositie voor energiezuinige verlichting ten opzichte van andere energiebesparende maatregelen tot gevolg. Dat betekent een forse wijziging in de bestaande wetgeving. Voor deze aanbeveling zal daarom nogmaals expliciet aan de Minister worden gevraagd of zij instemt met deze wijziging.

U2/U3. Handhaving Wet Milieubeheer

Gemeenten en provincies worden bij het handhaven van verlichtingsmaatregelen bij gebouwen met een jaarverbruik van meer dan 50.000 kWh of 25.000 m³ gas ondersteund via maatregellijsten, instructiebijeenkomsten en een instructiefilm. Hierbij zijn inmiddels zo'n 40 gemeenten betrokken. Het is de bedoeling om dit in 2010 uit te breiden tot meer dan 100 gemeenten.

U4. Agenderen en informeren

Door SenterNovem zijn in 2009 tal van kennisproducten ontwikkeld (zoals brochures, filmpjes, een verlichtingsscan) waarin aandacht gevraagd wordt voor de mogelijkheden om energiebesparende verlichting toe te passen. Samen met andere organisaties worden deze producten onder de aandacht van facilitair managers, gebouwbeheerders, adviseurs en installateurs gebracht.

U5. Ontzorgen van eigenaren en gebruikers

Via leaseconstructies kan de installatie, het beheer en het onderhoud van verlichting in handen komen van specifieke bedrijven. In de kennisproducten van SenterNovem (U4) wordt hier aandacht aan besteed.

U6. Financieringsmogelijkheden

Via de kennisproducten van SenterNovem worden financieringsmogelijkheden in beeld gebracht.

U7. Duurzaam Inkopen

De criteria voor duurzaam inkopen voor overheden zijn in 2009 vastgesteld.

U8. Maatwerkadvisering

Via de kennisproducten van SenterNovem (U4) worden ook de opstellers van energieprestatie-adviezen en energielabels geïnformeerd over de mogelijkheden van energiezuinige verlichting en de effecten op ondermeer de labelindeling.

Actiepunten Openbare Verlichting

OV1. Koplopersaanpak

De Taskforce Verlichting maakt – door middel van de zogeheten “koplopersaanpak” - gemeenten en provincies enthousiast om hun openbare verlichting te verduurzamen. De bereidheid van gemeenten en provincies om hier aan mee te werken is groot. Inmiddels zijn zo’n 160 gemeenten aan te merken als “koploper” op het gebied van openbare verlichting. 101 Gemeenten hebben een uitvoeringsplan energiebesparing opgesteld en 207 gemeenten zijn hiermee aan de gang.

OV2. Voorfinanciering van maatregelen

Door gemeenten en provincies is gevraagd om voorfinanciering van de investeringskosten die zij moeten maken voor de vervanging van openbare verlichting. Bij de samenstelling van het pakket van maatregelen ter bestrijding van de kredietcrisis is deze maatregel door het ministerie van VROM voorgesteld, maar niet gehonoreerd. In het kader van het innovatieprogramma “klimaatneutrale stad” kunnen innovatieve verlichtingsprojecten wel in aanmerking komen voor rijks gelden.

OV3. Uitfasering hogedruk-kwiklampen

Op grond van Europese regelgeving is het op de markt brengen van deze lampen met ingang van maart 2010 verboden. Namens de Projectgroep Openbare Verlichting is er een brief opgesteld voor particuliere eigenaren van hogedruk-kwiklampen, om deze te stimuleren deze verlichting te vervangen.

OV4. Kennis en informatie uitwisseling

Via diverse kennisproducten worden gemeenten en provincies ondersteund. De kennisproducten zijn terug te vinden op www.senternovem.nl/openbareverlichting.

OV5. Ontwikkeling cursussen en opleidingen

Er is een overzicht opgesteld van cursussen op gebied van openbare verlichting. Deze cursussen worden getoetst aan kwaliteitseisen en zonodig aangepast. In het voorjaar van 2010 moet er zodoende een adequaat aanbod aan cursussen beschikbaar zijn.

OV6. Richtlijnen

Er is een toelichting geschreven op de richtlijn NPR 13201 waardoor het duidelijker is voor gemeenten en provincies hoe ze zowel aan de richtlijn kunnen voldoen als energie kunnen besparen. De huidige NPR 13201 gaat uit van maximale verlichtingssterkte, gebaseerd op een maximale verkeersdrukke. In 2010 wordt de richtlijn hierop aangepast, zodat ook het dimmen van verlichting (op minder drukke momenten) mogelijk wordt. Tevens wordt er gewerkt aan een standaardisatie van de richtlijn in Europees verband.

OV7. Het opstellen van labels voor energieverbruik

In 2008 hebben SenterNovem en NSVV een energielabel voor openbare verlichting ontwikkeld. In 2009 is er een handleiding opgesteld en is het label afgestemd met het rekenmodel Zicht op Licht en de duurzaam inkopen criteria voor openbare verlichting.

OV8. Afspraken maken met elektriciteits- en netbeheerders

In opdracht van de projectgroep OVL zijn gesprekken gevoerd met de netbeheerders over de gevolgen van energiebesparing voor de leveranciers en de beheerders van de netten.

OV9. Ondersteuning van NSVV als kennisinstituut

Hieraan is invulling gegeven in het kader van de acties OV5, OV6, OV7 en OV11.

OV10. Duurzaam Inkopen

De criteria voor het duurzaam inkopen van openbare verlichting zijn vastgesteld. De Taskforce Verlichting volgt de toepassing ervan om te kunnen vaststellen of deze problemen geeft en mogelijk vervolgacties noodzakelijk zijn.

OV11. Donkerte-beleid

Door de gezamenlijke provincies wordt – met ondersteuning van het ministerie van VROM – gewerkt aan het opzetten van donkertebeleid. Ook in de nieuwe NPR 13201 wordt aandacht geschonken aan donkertebeleid.

BIJLAGE 2

AANDACHTSPUNTEN TASKFORCE VERLICHTING 2010

Algemeen

Ambities Taskforce Verlichting

- Energiezuinige verlichting is in Nederland de standaard
- Energiezuinige verlichting wordt niet meer als nieuw of anders gezien, maar als standaard

Aandachtspunten 2010

- Stimuleren dat externe (markt)partijen de doelstellingen van de Taskforce Verlichting verinnerlijken en hier uitvoering aan geven in hun activiteiten.
- Overeenkomsten met koepelorganisaties afsluiten.
- Actief optreden van de leden van de Taskforce als ambassadeurs van de Taskforce.
- Actief aandacht vragen van de pers.
- Aanpassing van regelgeving om power quality-problemen te voorkomen.
- Aanpassing van richtlijnen en meetmethoden, wanneer dit nodig is om belemmeringen voor nieuwe techniek te voorkomen.

Huishoudelijke verlichting

Ambities Taskforce Verlichting

- Eind 2011 worden er nergens in Nederland meer gloeilampen verkocht van 60 Watt of hoger (gerealiseerd door EU-regelgeving)
- In 2011 is het aantal energiezuinige lampen in een gemiddeld huishouden gestegen van 4 naar 15 (monitoring 2009: gemiddeld 9 energiezuinige lampen)
- In 2013 worden er geen gloeilampen meer verkocht in Nederland (gerealiseerd door EU-regelgeving).

Aandachtspunten 2010:

- Heroriënteren op informatiecampagne:
  - Meer aandacht voor kwaliteit van verlichting
  - Visueel maken van energiezuinige verlichting
- Het verstrekken van objectieve informatie aan consumenten
- Opstellen en handhaven van kwaliteitscriteria (op Europees niveau)
- Afspraken Meer met Minder: afhankelijk van voortgang Meer met Minder

Verlichting utiliteitsbouw

Ambities Taskforce Verlichting:

- In 2010 handhaven 100 gemeenten en 12 provincies de Wet Milieubeheer op gebied van verlichting
- In 2011 handhaven 300 gemeenten en 12 provincies de Wet Milieubeheer op gebied van verlichting
- In 2010 zijn alle nieuwe installaties voorzien van hoogfrequente armaturen, bewegingsdetectie en daglichtregeling

- (dit is niet te realiseren wanneer dit niet verplicht wordt via b.v. de EPN)
- In 2010 wordt er alleen nog maar efficiënte TL (met 3-bandenfluorescentie) verkocht in Nederland (gerealiseerd door EU-regelgeving en activiteiten Philips/Osram)
- In 2011 is de helft van alle utiliteitsgebouwen in Nederland energiezuinig verlicht
- in 2013 zijn alle utiliteitsgebouwen energiezuinig verlicht
- (dit is niet te realiseren wanneer dit niet verplicht wordt; thans is ca. 20% (deels) energiezuinig verlicht).

Aandachtspunten 2010:

- Realiseren van wettelijke verplichtingen voor energiezuinige verlichting in de utiliteitsbouw (via b.v. aanpassing EPN en Wet Milieubeheer).
- Maken van afspraken en afsluiten van convenanten met koepelorganisaties.
- Het maken van afspraken met UNETO-VNI over de betrokkenheid van lichtadviseurs en –installateurs.
- Het creëren van een netwerk van (voor de utiliteitsbouw relevante) ambassadeurs van de Taskforce Verlichting
- Het agenderen bij en het informeren en faciliteren van de volgende doelgroepen op gebied van verlichting:
- handhavers Wet Milieubeheer van gemeenten en provincies
  - (overkoepelende organisaties van) facilitair managers en gebouwbeheerders, eigenaren en verhuurders
  - provincies, gemeenten en waterschappen (eigen gebouwen)
  - in beperkte mate: EPA- en labeladviseurs

Openbare verlichting

Ambities Taskforce Verlichting

- In 2010 hebben 270 gemeenten en 12 provincies een uitvoeringsplan gereed, gericht op het energiezuinig maken van openbare verlichting
- In 2010 worden er geen hogedruk-kwikdamlampen meer verkocht in Nederland (gerealiseerd door EU-regelgeving)
- In 2011 hebben 400 gemeenten en 12 provincies een uitvoeringsplan gereed, gericht op het energiezuinig maken van openbare verlichting

Aandachtspunten 2010:

- Het stimuleren van gemeenten en provincies tot het opstellen van energiebesparingsplannen en het vastleggen van besparingspercentages (met als aandachtspunt de beschikbaarheid van beheersinformatie, nodig voor het bepalen van het ambitieniveau). D.w.z.: uitvoering van het vastgestelde communicatieplan.
- Het met elkaar in contact brengen van gemeenten en provincies op dit gebied, gericht op uitwisseling van kennis en samenwerking.
- Het zoveel mogelijk betrekken van de leveranciers/adviseurs van openbare verlichting bij het informeren en faciliteren van gemeenten en provincies en het zoveel mogelijk laten uitvoeren van activiteiten door de leveranciers van openbare verlichting
- Het maken van afspraken met netbeheerders over de mogelijkheden van dimmen.
- Het realiseren van financieringsmogelijkheden voor investeringskosten.
- Het aanpassen van de NPR aan de huidige technische mogelijkheden, zodat belemmeringen weg worden genomen en communicatie over de toepassing van de NPR.

- Informatieverspreiding over led, mede op basis van de uitgevoerde ledpilots.
- Introductie van een label op macro-niveau.